

Na de crematie zitten we met de familie gezellig bij elkaar, een familiereünie zoals het wel vaker lijkt bij dit soort gebeurtenissen. Begraffenissen en bruiloften zijn van die bijeenkomsten waar bij je veel oude bekenden ziet. Mensen die je na de nestverlating maar weinig tegenkomt, zeker als je naar een andere stad verhuist. Nu is het moment gekomen om afscheid te nemen van die nestplaats, er woont geen familie meer. De broers en zussen hebben het ouderlijk pand al onderzocht op erfelijke toe-eigeningen, want er is geen testament. Nu is het mijn beurt. Als je zo door het huis loopt, realiseer je je dat dit over twintig-dertig jaar ook bij jou gebeurt. Die dure klok, dat mooie schilderij, een zo goed als nieuwe fiets? Dat zegt weinig over jezelf, over je identiteit. Maar die doos met oude brieven van onvoltooide liefdes en die puberuitlatingen, je visie op het leven toen de wereld er compleet anders uitzag. Wil je wel dat ze dat vinden? Gaan ze straks op zoek naar Christiane uit Hamburg, of naar Doris uit Thüringen? En wat te denken van die potloodtekening van Mariska Veres met laag uitgesneden decolleté, een zwart-wit foto van Uschi Glass², en weet ik wat nog meer.

Nu loop ik door het ouderlijk huis en trek de laden open, het zichtbare is altijd te zien, maar de spullen in een doos, een lade, een kast, worden voor de buitenwereld afgeschermd.

Veel is er niet, er is kennelijk al en keer een 'grote' opruiming geweest bij leven. Ik vind een map met wat knutselwerkjes van de kinderen, werkjes die me terug in de kleutertijd werpen. Grappig is het wel, het ziet er tamelijk tijdloos uit, mijn kinderen hebben ook soortgelijke dingen moeten maken. Ik vind ook een map met spullen van mijn moeder uit haar kindertijd, die speelt zich net voor en in de oorlog af. Een velletje bonnen uit de oorlog, of van net erna, dunne zegeltjes met de waarde erop gedrukt waartegen je in kon ruilen. Het zal niet zeldzaam zijn, veel oude mensen zullen dit nog wel ergens in een schoendoos bewaren. De waarde van toen heeft het allang niet meer, maar leuk is het wel.

Er ligt ook een poëziealbum in een kast, uit de oorlogsjaren, dat klinkt bijzonderder dan het is. De meeste rijmelarijen zijn in het jaar 1942 geschreven. Het zou zo maar een poëziealbum van later kunnen zijn. Precies dezelfde plaatjes van bloemetjes en engeltjes. Een rijmpje van de schooljuffrouw, een tante en van vader en moeder natuurlijk. Verder verschillende klasgenootjes. Mooie namen, mijn moeder komt uit Friesland, vandaar die mooie Friese voornamen. In haar schooltijd woonde ze in Leeuwarden, in de Leeuwarderstraat, wat ik altijd vreemd heb gevonden omdat dat in Leeuwarden is. De kinderen uit het album zullen ook wel uit die buurt komen. In het boekje komt veel schoonschrift voor en af en toe ook hanenpoten. Kortom tijdloos, uit niets blijkt dat we midden in een bezettingstijd zitten, 100% feelgood zou je tegenwoordig zeggen. Nee in het klaslokaal van toen was de wereld kennelijk overzichtelijk. Eind lagere school zoals dat toen heette, een jaar of 13 zal ze geweest zijn. Er valt nog veel te vragen, maar dat kan dus niet meer.

De versjes in het album heb ik allemaal gelezen, dat was redelijk te doen, op enkele bladzijden zijn wat lichte bekrassingen met balpen, waarschijnlijk later aangebracht door een van de kinderen. Een van de versjes is afkomstig van S. Polak, een Joodse naam. Dat is vreemd, we schrijven november 1942, toen was de Jodenvervolging volop aan de gang.

Vanaf oktober 1941 moesten alle Joodse kinderen uit het algemene onderwijs, er werd een aparte lagere- en middelbare school geopend voor de Joden in Leeuwarden. In het voorjaar werden de eerste razzia's uitgevoerd en van augustus 1942 tot en met februari 1943 vonden de massale deportaties plaats. Het lot van de meeste Joden is bekend, via Westerbork naar een van de

¹ Ik schrijf, dus ik besta (vrij naar Descartes)

² Mariska Veres (1947-2006) was de zangeres van de Haagse popgroep Shocking Blue, Uschi Glass (1944) was een Duitse filmster

vernietigingskampen. Slechts weinigen wisten te onderduiken en als ze niet verraden werden voor een paar gulden, overleefden zij de oorlog.

Het is niet waarschijnlijk dat mijn moeders klasgenootje bij de groep vervolgd bijzit, zij leefde kennelijk een onbezorgd leventje, getuige het versje dat zij had opgeschreven:

Wat heb ik een pret

Nu ik een versje in je album zet

Het plaatje gekregen

Het versje geleend,

Maar toch is alles

Van harte gemeend.

Een plaatje van een engeltje met blozende wangen en vleugeltjes op de schouders. De ander kant van de bladzijde is versierd met een plaatje van Jozef en Maria en een wijs kindje Jezus, compleet met aureool. Verdeeld in de hoeken van de bladzijden staat *ver-geet-mij-niet*. Dit zijn geen Joodse taferelen (hoewel Jozef, Maria en Jezus wel Joden waren).

Ook in het namenregister van het Joodse monument met alle slachtoffers, voor zover bekend, komt de naam niet voor. De eerste gedachte dat ik te maken heb met een slachtoffer van de holocaust lijkt daarmee niet waarschijnlijk. Maar toch blijft de nieuwsgierigheid knagen. Het kan natuurlijk zijn dat een Joodse mijnheer Polak getrouwd is met een niet-Joodse mevrouw waaruit onder andere S. is voortgekomen. De bezetting van Nederland en de vervolging van de Joden beginnen en vader Polak wordt opgepakt en vermoord in een van de kampen. Moeder Polak zou dan haar naam gewijzigd kunnen hebben, maar is misschien niet gelukt bij haar dochter. Mogelijk heeft moeder de naam Polak gehouden als geuzenactie. Het zou kunnen dat Vader Polak tot de weinig overlevenden behoort en terug is gekomen naar zijn gezin, maar die kans lijkt wel heel klein.

Het kan ook nog zijn dat de naam Polak in dit geval niet van Joodse origine is, maar dat de familie gewoon ooit uit Polen kwam en daarom Polak werd genoemd, dat gebeurde wel vaker.

Hoe dan ook, de vondst van het album en de naam op die bladzijde blijven toch hangen. Ik heb al gezocht op diverse websites, maar zal nog verder moeten graven om het mysterie te onthullen.

Die schrijft die blijft, zo blijkt dan maar eens weer. Maar dan moet je niet het geschrevene weggooien.

Misschien dat ik daarom nog veel oude brieven andere nietszeggende schrijfsels oneindig bewaar. Als mijn kinderen na mijn door de doos openen, wie weet wat ze allemaal tegenkomen en daarachter zoeken. Misschien is het wel niets, misschien geeft het antwoord op vragen, misschien.....